

Ochrona własności intelektualnej

Kierunek: Mechatronika

Katedra Mechaniki, Inżynierii Materiałowej i Biomedycznej

Znaki towarowe i ich ochrona prawna. Prawo autorskie i prawa pokrewne dzieł literackich i artystycznych

Krzysztof Jamroziak

e-mail: krzysztof.jamroziak@pwr.edu.pl

Tel. 71 320 27 60

Konsultacje: wtorek: godz. 13.00-15.00

środa: godz. 13.00-15.00

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

Politechnika Wroclawska

Znaczenie znaków towarowych

Problematyka rejestracji i ochrony znaków towarowych odgrywa w Polsce coraz bardziej istotną rolę.

Przedsiębiorcy coraz częściej zaczynają dostrzegać, że zarejestrowane na ich rzecz oznaczenia mogą stać się cennym składnikiem majątku przedsiębiorstwa oraz podstawowym elementem promocji zarówno całego przedsiębiorstwa, jak i produkowanych towarów lub świadczonych usług.

Znak towarowy musi być odpowiednio prawnie chroniony tak, aby zapobiegać naruszeniom ze strony osób trzecich, jak również uniemożliwiać czerpanie przez osoby trzecie korzyści materialnych z ich wykorzystania.

Znak towarowy

W Polsce pojęcie **znaku towarowego** definiuje ustawa z dnia 30 czerwca 2000r. Prawo własności przemysłowej (tekst jednolity: Dz. U. z 2003 r. Nr 119, poz. 1117 z późn. zm.).

Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w **sposób graficzny**, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia w **obrocie towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa**.

Znak towarowy i jego funkcja

Znak towarowy:

- poprawia łączność z konsumentami;
- pozwala odróżnić towar spośród masy identycznych lub podobnych;
- pozwala na szybkie (wzrokowe) ustalenie źródeł pochodzenia;
- pełni funkcję jakościową oraz informacyjną;
- reklamuje towar, markę.

Znak towarowy większa i uwypatnia wartość rynkową przedsiębiorstwa.

Czym jest znak towarowy

Znakiem towarowym, w rozumieniu ust. 1, może być w szczególności wyraz, włącznie z nazwiskiem, rysunek, litera, cyfra, kolor, forma przestrzenna, w tym kształt towaru lub opakowania, a także dźwięk.

Wyraz, zdanie, slogan

~~APPLE~~

KODAK

Kodak

Czym jest znak towarowy

Znak słowno-graficzny

Czym jest znak towarowy

Znak graficzny – rysunek, ornamenty

Czym jest znak towarowy

Forma towaru, opakowanie

Czym jest znak towarowy

Kompozycje kolorystyczne

pepsi

Prawo ochronne

Można wyróżnić kilka cech prawa ochronnego na znak towarowy:

- ❖ **prawo podmiotowe** – przysługuje konkretnemu, zgłoszonemu we wniosku przedsiębiorstwu lub osobie;
- ❖ **prawo wyłączne** – co do zasady, przez rejestrację znaku towarowego nabywa się prawo do jego wyłącznego używania;
- ❖ **prawo czasowe** - prawo ochronne na znak towarowy **trwa dziesięć lat** od daty dokonania jego zgłoszenia w urzędzie patentowym, po upływie tego okresu można złożyć wniosek o przedłużone ochrony znaku towarowego na kolejne dziesięcioletnie okresy;
- ❖ **prawo terytorialne** – ochrona znaku towarowego obowiązuje wyłącznie na terytorium, dla którego zastrzeżono znak towarowy.

Istota znaku towarowego

- prawo ochronne na znak towarowy może być przeniesione na rzecz kilku osób jako wspólne prawo ochronne.
- wspólne prawo ochronne może być przeniesione na rzecz jednej osoby jako prawo ochronne na znak towarowy.
- prawo ochronne na znak towarowy może być również przeniesione w stosunku do niektórych towarów, dla których prawo to jest udzielone.

Prawo ochronne na znak towarowy jest zbywalne i podlega dziedziczeniu.

Znaki chroniące markę

TM

Trademark

Właściciel marki będzie bronił swoich praw; nie wymaga zarejestrowania.

To, że ktoś umieścił znaczek **TM** przy swoim logo nie oznacza automatycznie, że zgłosił je do Urzędu Patentowego.

Znaczek **TM** jest więc informacją dla twojej konkurencji, że dane oznaczenie jest niezarejestrowanym znakiem towarowym.

Znaki chroniące markę

Registered

Zarejestrowany znak towarowy

Znaczkiem R w kółku (®) mogą posługiwać się jedynie te osoby, które swój znak towarowy zastrzegły..

W tej formie można chronić również **kolor**, **dźwięk**, **ruch** a nawet **zapach czy smak**.

Sposób umieszczenia TM lub®

Nie ma tutaj jakiś oficjalnych zasad, choć przyjęło się, że jest to:
prawy dolny róg, lub...

PUMA™ lub PUMA®

Inne oznaczenia

SM

Mniej znanym, jest **symbol SM**, on oznacza serve mark – znak usługowy.

W Polsce jest rzadko spotykany, ponieważ pojęcie znak towarowy zawiera znak usługowy. Strona prawna SM wygląda analogicznie jak symbol TM, czyli ochrona istnieje na zasadach ogólnych.

Znak C w kółku, czyli copyright – prawa autorskie.

Znak **G w kółku** oznacza ona bowiem, że dane miejsce geograficzne jest zarejestrowane w odpowiednim Urzędzie Patentowym lub innym organie, który zajmuje się własnością intelektualną.

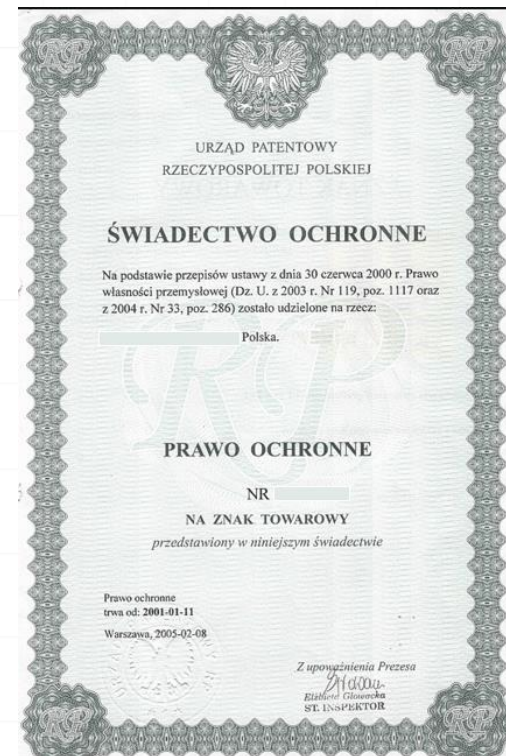
Sposób zgłoszenia

Sprawdzić już zarejestrowane nazwy.

Wypełnić formularz.

Wnieść jednorazową opłatę.

Złożyć dokumentację osobiście lub online.

Znak towarowy – warunki szczególne

Jako znaku towarowego nie można zgłosić do rejestracji oznaczenia zawierającego:

- nazwę lub skrót nazwy Rzeczypospolitej Polskiej bądź jej symbole, nazwy, herby polskich województw, miast i miejscowości, znaki sił zbrojnych, reprodukcje polskich orderów, odznaczeń lub odznak honorowych itp., chyba że zgłaszający posiada odpowiednie zezwolenie,
- skróty nazw bądź symbole obcych państw, organizacji międzynarodowych, a także przyjęte w obcych państwach oznaczenia, stemple kontrolne i gwarancyjne, jeżeli zakaz taki wynika z umów międzynarodowych, chyba że zgłaszający posiada odpowiednie zezwolenie,
- urzędowo uznane oznaczenia przyjęte do stosowania w obrocie w zakresie w jakim mogłoby to wprowadzić w błąd co do charakteru takich odznaczeń, o ile zgłaszający nie wykaże, że jest uprawniony do ich używania,

Znak towarowy – warunki szczególne

Jako znaku towarowego nie można zgłosić do rejestracji oznaczenia zawierającego:

- elementy będące symbolami, w szczególności o charakterze religijnym, patriotycznym lub kulturowym w zakresie, w jakim obrażałoby to uczucia religijne, patriotyczne lub tradycję narodową,
- formę bądź inną właściwość towaru lub opakowania, która jest uwarunkowana wyłącznie jego naturą, jest niezbędna do uzyskania efektu technicznego lub zwiększa znacznie wartość towaru.
- imiona wraz z nazwiskiem pisane pełnymi wyrazami lub w skrócie (np. Jan Kowalski, Jan K., J. Kowalski), jeżeli nazwisko lub imię jest powszechnie używane (np. imię Abczakird Owczarbatar mogłoby być zarejestrowane, lecz Marcin Kowalski już nie).

Podróbki

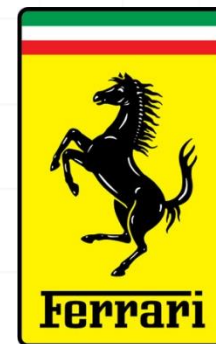
Podróbką nazywany jest produkt, który został nielegalnie oznaczony zarejestrowanym przez inną firmę znakiem towarowym.

Zewnętrzny wygląd produktu podrobionego nie różni się od oryginału, albo różni się niewielkimi szczegółami, lub brakiem zabezpieczenia stosowanego przez producentów produktów oryginalnych.

Dlaczego podróbki powstają?

Potrzeba sporo pieniędzy i pracy włożyć, aby marka zaistniała w świadomości klienta.

Najłatwiej jest wykorzystać już istniejące logo, a co za tym idzie i reklamę.

Dlaczego kupujemy podróbki?

Znana marka oznacza bezpieczeństwo, zaufanie i luksus. A podróbka, nawet i nieudolnie wykonana, daje namiastkę tego uczucia.

Kupujemy podróbki, bo często nie stać nas na produkt oryginalny, a mimo to chcemy wyróżnić się z tłumu.

Negatywne strony nabywania podróbek

Ryzykujemy utratę zdrowia, a nawet życia.

Nabywamy produkty o niskiej jakości.

Kupuje produkty niewiadomego pochodzenia.

Wspiera fałszerzy i nieuczciwe praktyki gospodarcze.

Klasyfikacja podróbek

Podróbki

Zgrzewy

- **ORYGINAŁ**: ma zgrzewy w kształcie podłużnych łezek dookoła całego opakowania,
- **PODRÓBKA**: ma zgrzewy punktowe, rozmieszczone w dużych odstępach, najczęściej jest ich 6.

Hologram

- **ORYGINALNY**: hologram jest słabo błyszczący i posiada pionową linię,
- **PODROBIONY**: hologram jest bardzo błyszczący.

Klasyfikacja podróbek

Produkt podobny

Produkt podobny to produkt, który swoim wyglądem przypomina towar markowy, ale jednak różni się od niego drobnymi szczegółami. Najczęściej kopiowany jest wygląd opakowania i kształt produktu. Dodatkowo tworzy się nazwy, które mają swoim brzmieniem przypominać oryginalne.

Walka z podróbkami

Są to m.in.:

- rejestracja znaku towarowego ® ™;
- stosowanie elementów trudnych do podrobienia;
- promocja o charakterze informacyjnym;
- autoryzacja oficjalnych punktów sprzedaży;
- kontrola autentyczności produktów;
- szkolenia dla pracowników urzędów celnych;
- fora internetowe (np. <http://www.allekicz.pl/>).

Konsekwencje prawne

Art. 305. 1. Kto, w celu wprowadzenia do obrotu, oznacza towary podrobionym znakiem towarowym, w tym podrobionym znakiem towarowym Unii Europejskiej, zarejestrowanym znakiem towarowym lub znakiem towarowym Unii Europejskiej, którego nie ma prawa używać lub dokonuje obrotu towarami oznaczonymi takimi znakami, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca przestępstwa określonego w ust. 1 podlega grzywnie.

3. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełnienia przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo dopuszcza się tego przestępstwa w stosunku do towaru o znacznej wartości, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

Najczęściej podrabiane towary na świecie

1. Układy scalone (100 mld \$/rok).
2. Leki (32 mld \$/rok).
3. Zegarki (13 mld \$/rok).
4. Buty (12 mld \$/rok).
5. Ubrania (szczególnie sportowe, 14 %).
6. Sprzęt elektroniczny (8 %).
7. Dodatki (torby i plecaki, 7 %).
8. Papierosy.
9. Perfumy.
10. Samochody i motocykle.

Podróbki w warunkach krajowych

Przykłady

Prawo autorskie i prawa pokrewne dzieł literackich i artystycznych

Podstawowe źródła prawa:

Krajowe:

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jednolity: Dz. U. 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.).

Prawo autorskie i prawa pokrewne dzieł literackich i artystycznych

Międzynarodowe:

1. Konwencja **Berneńska** z dnia 9 września 1886r. o ochronie dzieł literackich i artystycznych (Akt Paryski z 1971r.).
2. Konwencja o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych, sporządzona w Rzymie dnia 26 października 1961 r.
3. Porozumienie TRIPS w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej z 1994 r.
4. Traktaty WIPO z 1996 r. o prawie autorskim oraz o artystycznych wykonaniach i fonogramach.

Wprowadzenie

W 1886 roku dziesięć europejskich państw podpisało Konwencję Berneńską o Ochronie Dzieł Literackich i Artystycznych (zwana dalej jako „Konwencją Berneńską”) w celu ujednolicenia niektórych zasad odnośnie prawa autorskiego.

Od tego czasu do Konwencji Berneńskiej przystąpiły w sumie 164 państwa. **Polska przystąpiła do Konwencji Berneńskiej 28 stycznia 1920 r.**

Wprowadzenie (Konwencja Berneńska)

Jest to pierwsza umowa międzynarodowa zawarta w Bernie w 1886 r.

Konwencja berneńska oparta jest na dwóch podstawowych zasadach:

- zasada minimum ochrony – sygnatariusze muszą zapewnić w krajowym prawie wewnętrznym przynajmniej taką ochronę praw autorskich, jaką przewidują postanowienia konwencji,
- zasada asymilacji – twórca z innego kraju musi być traktowany na równi z obywatelami danego kraju członkowskiego.

Prawo autorskie

Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

- 1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
- 2) plastyczne;
- 3) fotograficzne;
- 4) lutnicze;
- 5) wzornictwa przemysłowego;
- 6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;

Prawo autorskie

- 7) muzyczne i słowno-muzyczne;
- 8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- 9) audiowizualne (w tym filmowe).

Pojęcie utworu

Utworem jest niewątpliwie znak napisany przez chińskiego kaligrafa, który na naukę pisania poświęcił lata. Znak ten może składać się z dwóch kresek, a jednak budzić zachwyt swym indywidualizmem. Utworem malarskim są białe kwadraty na białym tle. Utworem jest melodyjka reklamowa.

Za utwór uznaje się np. japońskie wiersze haiku, które składają się z 18 sylab, hasła reklamowe, slogany, tytuły książek – oczywiście nie jednowyrazowe, ale jedynym kryterium jest tu zdrowy rozsądek i kwestia walorów artystycznych danej wypowiedzi, jej niepowtarzalności, oryginalności, estetyki.

Pierwsza zasada: Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

Druga zasada: Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

W Polsce, inaczej niż w niektórych obcych systemach prawnych, autorstwa utworu, czy też samego faktu jego stworzenia, nie trzeba rejestrować, zgłaszać czy zastrzegać. Twórca nie musi spełnić żadnych formalności, aby jego praca chroniona była prawem autorskim.

Nota „copyright” ©

Nota ta odgrywa pewną rolę na obszarze Stanów Zjednoczonych. Ułatwia dochodzenie odszkodowania w procesie sądowym o naruszenie praw autorskich. Jej zamieszczenie w widocznym miejscu i w przepisanej prawem formie powoduje, że nikt nie może powoływać się na fakt niezawinionego naruszenia praw autorskich.

Poprawna treść noty copyrightowej to literka „c” w **obwódce**, oznaczenie podmiotu majątkowych praw autorskich oraz roku pierwszego opublikowania utworu.

Nota „all rights reserved”

Nota ta nie ma żadnego znaczenia prawnego – poza moralnym i wychowawczym. Regulowała ona zagadnienia ochrony autorskiej w krajach obu Ameryk.

Zakres regulacji prawa autorskiego

Prawo autorskie

- do utworów

Prawa pokrewne (sąsiednie)

- do artystycznych wykonania
- do fonogramów i wideogramów,
- do nadań programów,
- do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych.

Istota prawa autorskiego

Konstrukcja prawa własności na dobrach niematerialnych jest zbliżona do konstrukcji prawa własności na dobrach materialnych (rzeczach).

WSPÓLNA ZASADA:

niedozwolone jest korzystanie z cudzej własności bez uzyskania zgody osoby uprawnionej.

Zakres zastosowania polskiej ustawy do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych

Przepisy ustawy stosuje się do pierwszych wydań:

kryteria podmiotowe:

- których wydawca ma na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsce zamieszkania lub siedzibę,
- których wydawca ma na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego miejsce zamieszkania lub siedzibę,

kryteria przedmiotowe:

- które są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów.

Cechy utworu

- **dobro niematerialne** (nie nośnik),
- rezultat pracy **człowieka** (nie maszyny),
- **oryginalny** (twórczy, niepowtarzalny),
- **indywidualny** (noszący piętno autora),
- **ustalony** w dowolnej postaci (uzewnętrzniony, tj. dostrzegalny dla zmysłów, obiektywnie istniejący).

Utwór - o czym należy pamiętać?

- ochroną objęty może być **wyłącznie sposób wyrażenia**; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne (nie podlega ochronie wytwór nieskonkretyzowany, np. temat dzieła, fabuła, pomysł, koncepcja, fakt);
- utwór jest przedmiotem prawa autorskiego **od chwili ustalenia** (uzewnętrznienia, np. zaśpiewanie oryginalnej piosenki), chociażby miał postać nieukończoną;
- ochrona przysługuje twórcy **niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności** (nie trzeba utworu nigdzie rejestrować, ani opatrywać znaczkami „©” lub notami prawnoautorskimi);
- nie mają znaczenia m.in. **zamiar twórczy**, predyspozycje , czy **uznanie autora**, przebieg procesu twórczego, **wartość artystyczna** dzieła (utwór może stworzyć także osoba nieposiadająca zdolności do czynności prawnych, np. dziecko w szkole

Przykładowe kategorie utworów

- wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);
- plastyczne;
- fotograficzne;
- lutnicze;
- wzornictwa przemysłowego;
- architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;
- muzyczne i słowno-muzyczne;
- sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;
- audiowizualne (w tym filmowe).

Cechy szczególne wybranych utworów

Utwory muzyczne nagrane na nośnik dźwięku objęte są prawem autorskim (**autor muzyki i tekstu**), a nadto prawami pokrewnymi do artystycznego wykonania (**wykonawca**) oraz prawami do fonogramu (**producent nagrania**).

Utwory fotograficzne podlegają ochronie wyłącznie jeśli są **oryginalne** (np. typowe zdjęcie paszportowe zwykle nie będzie utworem). Pamiętać należy dodatkowo o prawach do **obiektów fotografowanych** (np. autorskich do rzeźby, czy obrazu, prawach do **wizerunku**, prawie do **prywatności**, itd.).

Utwory audiowizualne podlegają szczególnej regulacji. Ich eksploatacja na niektórych polach wymaga odprowadzenia dodatkowego **wynagrodzenia na rzecz współtwórców** (np. reżysera, operatora obrazu, autora scenariusza, autora muzyki filmowej).

Szczególne zasady ochrony programów komputerowych (art. 74-77 ustawy)

- program komputerowy podlega co do zasady ochronie jak utwór literacki;
- ochrona obejmuje wszystkie formy wyrażenia (np. kod źródłowy, dokumentacja, plik wykonywalny);
- idee i zasady będące podstawą jakiegokolwiek elementu programu komputerowego, w tym podstawą łączy, nie podlegają ochronie;
- w sposób szczególny określono uprawnienia twórcy programu;
- wyłączony jest dozwolony użytek prywatny programów;
- ograniczony jest dozwolony użytek publiczny;
- prawa majątkowe do programu komputerowego stworzonego przez pracownika w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy przysługują pracodawcy, o ile umowa nie stanowi inaczej.

Ustawowe wyłączenia spod ochrony

NO COPYRIGHT !

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- akty normatywne lub ich **urzędowe** projekty;
- urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;
- opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- proste informacje prasowe.

Przyjmuje się, że dozwolone jest korzystanie m.in. z następujących materiałów urzędowych:

- znaków jakości,
- znaków drogowych,
- znaków akcyzy,
- znaków Sił Zbrojnych RP,
- stempli,
- odznaczeń państwowych,
- herbów jednostek samorządu terytorialnego,
- oznaczeń organizacji międzynarodowych,
- aktów normatywnych i ich urzędowych projektów.

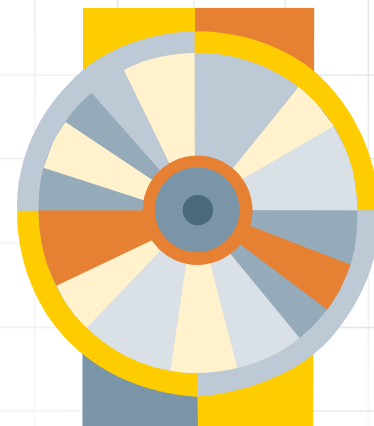
Prawa pokrewne

Prawa do artystycznych wykonania

Każde artystyczne wykonanie **utworu** lub dzieła sztuki ludowej pozostaje pod ochroną niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.

Artystycznymi wykonaniami, w rozumieniu ustawy, są w szczególności: działania **aktorów**, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, **wokalistów**, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania.

Prawo artysty wykonawcy nie narusza prawa autorskiego do wykonywanego utworu.

Fonogramem jest pierwsze utrwalenie warstwy dźwiękowej wykonania utworu albo innych zjawisk akustycznych.

Wideogramem jest pierwsze utrwalenie sekwencji ruchomych obrazów, z dźwiękiem lub bez, niezależnie od tego, czy stanowi ono utwór audiowizualny.

Prawo do fonogramu lub wideogramu nie narusza **praw autorskich** oraz praw do **artystycznego wykonania**.

Organizacji radiowej lub telewizyjnej przysługuje wyłączne prawo do rozporządzania i korzystania ze swoich nadań programów **w zakresie określonym w ustawie.**

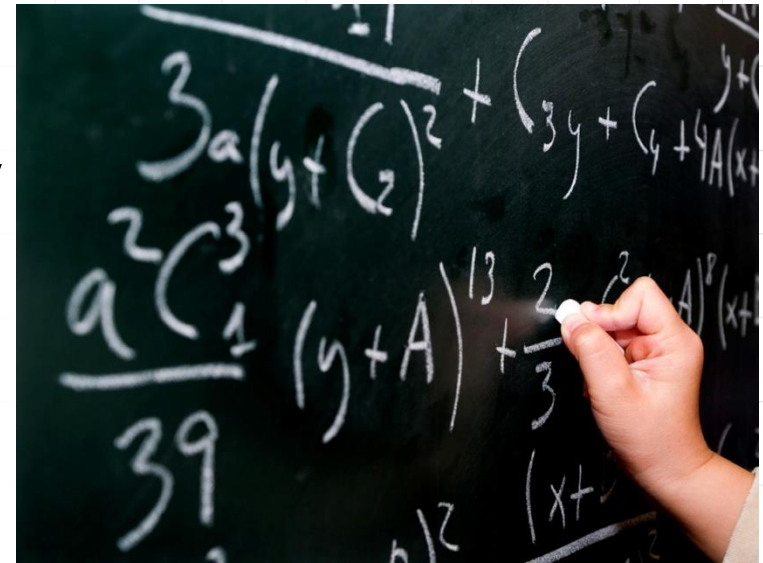
Nie może to powodować uszczerbku dla praw **twórców, artystów wykonawców, producentów fonogramów i wideogramów.**

Wydawcy, który jako **pierwszy** w sposób **zgodny z prawem** opublikował lub w inny sposób rozpowszechnił utwór, którego **czas ochrony już wygasł**, a jego egzemplarze **nie były jeszcze publicznie udostępniane**, przysługuje wyłączone prawo do rozporządzania tym utworem i korzystania z niego **na wszystkich polach eksploatacji** przez okres **dwudziestu pięciu lat** od daty pierwszej publikacji lub rozpowszechnienia.

Wydania naukowe i krytyczne

Temu, kto **po upływie czasu ochrony** prawa autorskiego do utworu przygotował jego wydanie krytyczne lub naukowe, niebędące utworem, przysługuje wyłączone prawo do rozporządzania takim wydaniem i korzystania z niego w zakresie, o którym mowa w art. 50 pkt 1 i 2, przez okres **trzydziestu lat** od daty publikacji.

Podmioty prawa autorskiego.

Komu przysługuje prawo autorskie?

1. Twórca;
2. Współtwórcy;
 - a) utworu nierozłącznego;
 - b) utworu rozłącznego;
3. Wydawca i producent;
4. Pracodawca.

Prawo autorskie przysługuje **twórcy**, o ile ustawa nie stanowi inaczej. Twórcą może być wyłącznie **osoba fizyczna (człowiek)**.

Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniiono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

Kim jest twórca

Twórca to osoba, która stworzyła utwór. Twórcą może być tylko osoba fizyczna, jakkolwiek prawa autorskie do utworu mogą przysługiwać osobie prawnej – pracodawcy.

Twórcą nie może być zwierzę, choć można kupić obrazy stworzone przez szympansy. Zdarzają się też czworonożni „wokaliści”. Ich twory nie są przedmiotem prawa autorskiego, z uwagi na fakt, że nie tworzy ich człowiek.

Twórcą stajemy się w chwili stworzenia utworu i to, aby nasz utwór był chroniony, nie wymaga żadnych czynności prawnych ani faktycznych, zastrzeżeń „copyright” czy „all rights reserved”.

Współtwórcy

Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie.

Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe.

Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.

Współtwórcy – pozycja prawna

Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej **samodzielne znaczenie**, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

Do wykonywania prawa autorskiego **do całości** utworu potrzebna jest zgoda **wszystkich** współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.

Każdy ze współtwórców może **dochodzić roszczeń** z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów.

Jeżeli twórcy połączyli swoje odrębne utwory w celu wspólnego rozpowszechniania, każdy z nich może żądać od pozostałych twórców udzielenia **zezwoleń na rozpowszechnianie** tak powstałej całości, chyba że istnieje słuszna podstawa odmowy, a umowa nie stanowi inaczej.

Utwory nierozłączne

Są to utwory zbiorowe, w których nie jest możliwe wyodrębnienie wkładów poszczególnych współtwórców.

Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców.

Utwory rozłączne

Są to utwory zbiorowe, w których wkłady twórcze nadają się do wyodrębnienia i samodzielnej eksploatacji.

Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

Producent i wydawca – utwory zbiorowe

Autorskie prawa majątkowe do utworu zbiorowego, w szczególności do encyklopedii lub publikacji periodycznej, przysługują **producentowi lub wydawcy**, a do poszczególnych części mających samodzielne znaczenie - ich **twórcom**. Domniemywa się, że producentowi lub wydawcy przysługuje prawo do tytułu (nabycie praw ex lege).

Producent i wydawca jako podmioty prawa autorskiego

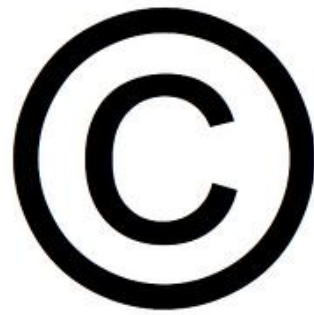
Domniemywa się, że producentem lub wydawcą jest osoba, której nazwisko lub nazwę uwidoczniono w tym charakterze na przedmiotach, na których utwór utrwalono, albo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu (art. 15).

Utwór pracowniczy

Jeżeli ustawy o prawie autorskim lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron (art. 12 ust. 1 ustawy o prawie autorskim).

Przepisy o utworach pracowniczych dotyczą wyłącznie pracowników, zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, tzw. etacie - lub jego części. Nie dotyczą: zleceniobiorców; wykonawców dzieła na podstawie umowy o dzieło ; tzw. samozatrudnionych, czyli jednoosobowych firm prowadzonych przez osoby fizyczne, jeśli wykonują swoje obowiązki na podstawie umowy zlecenia, umowy o dzieło lub umowy o świadczenie usług.

Treść prawa autorskiego - uprawnienia twórców

copyright

all rights reserved

Prawa autorskie

```
graph TD; A[Prawa autorskie] --> B[osobiste]; A --> C[majątkowe];
```

osobiste

majątkowe

Autorskie prawa osobiste

- chronią przede wszystkim interesy pozaekonomiczne twórcy (np. dobrą sławę, więź emocjonalną z utworem, reputację twórcy);
- ich skutki ekonomiczne schodzą na dalszy plan;
- są ściśle związane z osobą twórcy;
- są nieograniczone w czasie (nie wygasają);
- są niezbywalne i niedziedziczne;
- nie można się ich zrzec;
- dopuszcza się zobowiązanie twórcy do ich niewykonywania oraz zezwolenie innej osobie na ich wykonywanie w imieniu twórcy.

Autorskie prawa osobiste

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Autorskie prawa osobiste są prawami niezbywalnymi

Ochrona autorskich praw osobistych do utworu pierwotnego (art. 2 ust. 1 oraz art. 16 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz. U. 1994 r. Nr 90 poz. 83 z późn. zm.) przysługuje twórcy niezależnie od tego, czy prawa autorskie zostaną przeniesione (art. 41 ustawy).

Na czym polega ochrona autorskich praw osobistych (art. 78 ustawy o prawie autorskim)?

Art. 78. 1. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub – na żądanie twórcy – zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

2. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, po jego śmierci z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa.

Na czym polega ochrona autorskich praw osobistych (art. 78 ustawy o prawie autorskim)?

3. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, osoby wymienione w ust. 2 są uprawnione w tej samej kolejności do wykonywania autorskich praw osobistych zmarłego twórcy.

4. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, z powództwem, o którym mowa w ust. 2, może również wystąpić stowarzyszenie twórców właściwe ze względu na rodzaj twórczości lub organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, która zarządzała prawami autorskimi zmarłego twórcy.

Autorskie prawa majątkowe

Chronią przede wszystkim interesy ekonomiczne twórcy lub innego podmiotu uprawnionego (prawo do zarabiania na utworze).

Zapewniają monopol (wyłączność) na eksploatację utworu.

Nie są związane z osobą twórcy.

Są ograniczone w czasie (wygasają).

Są zbywalne i dziedziczne.

Prawa zależne (prawa twórcy opracowania)

Opracowanie to **twórcza przeróbka** cudzego utworu (np. tłumaczenie, adaptacja, twórcze przeniesienie na inną technikę artystyczną). Opracowanie jest zatem **swoistym połączeniem utworu oryginalnego oraz twórczych zmian** wprowadzonych przez autora opracowania.

Prawa zależne to **prawa autorskie** twórcy opracowania.

Utworem zależnym jest **utwór stanowiący modyfikację** cudzego dzieła.

Podział utworów wg kryterium samodzielności

Utwory

```
graph TD; A[Utwory] --- B[samoistne]; A --- C[inspirowane]; A --- D[zależne];
```

samoistne

inspirowane

zależne

Utwór samoistny to taki, który nie zawiera jakichkolwiek twórczych elementów innych utworów lub innych utworów w całości. Utwory takie powstają na skutek całkowicie indywidualnej pracy twórczej danego twórcy, niepodlegającej wpływom innych twórców i ich dzieł.

Utwór inspirowany zawiera wpływ cudzej twórczości, nie jest to jednak wpływ szczególnie istotny, determinujący treść utworu inspirowanego. Zaczepnięty może zostać wątek utworu, czy jego styl. Utwór inspirowany nie przejmuje cech twórczych innego utworu, a wyłącznie mniej istotne jego elementy, zaś twórca utworu inspirowanego może dysponować nim według swojego uznania.

Utworem zależnym inaczej nazywanym też opracowaniem jest utwór, który co prawda zawiera wkład twórczy samego autora, ale przejmuje także istotne elementy twórcze z utworu innego, powstałego wcześniej.

Utworem zależnym będzie więc adaptacja powieści na scenariusz filmowy, tłumaczenie utworu literackiego, czy gra komputerowa z listą dialogową na podstawie filmu czy książki.

1. Rozporządzanie i korzystanie z opracowania **zależy od zezwolenia twórcy utworu pierwotnego (prawo zależne)**, chyba że autorskie prawa majątkowe do utworu pierwotnego wygasły. Prawa autora opracowania nie są „samodzielne”, gdyż korzystanie z opracowania powoduje zawsze jednoczesne korzystanie z oryginału, który immanentnie zawarty jest w opracowaniu.

2. Opracowanie cudzego utworu, w szczególności jego przeróbka, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.

3. Jeżeli umowa nie stanowi inaczej, twórca zachowuje wyłączne prawo zezwalania na wykonywanie zależnego prawa autorskiego, mimo że w umowie postanowiono o przeniesieniu całości autorskich praw majątkowych.

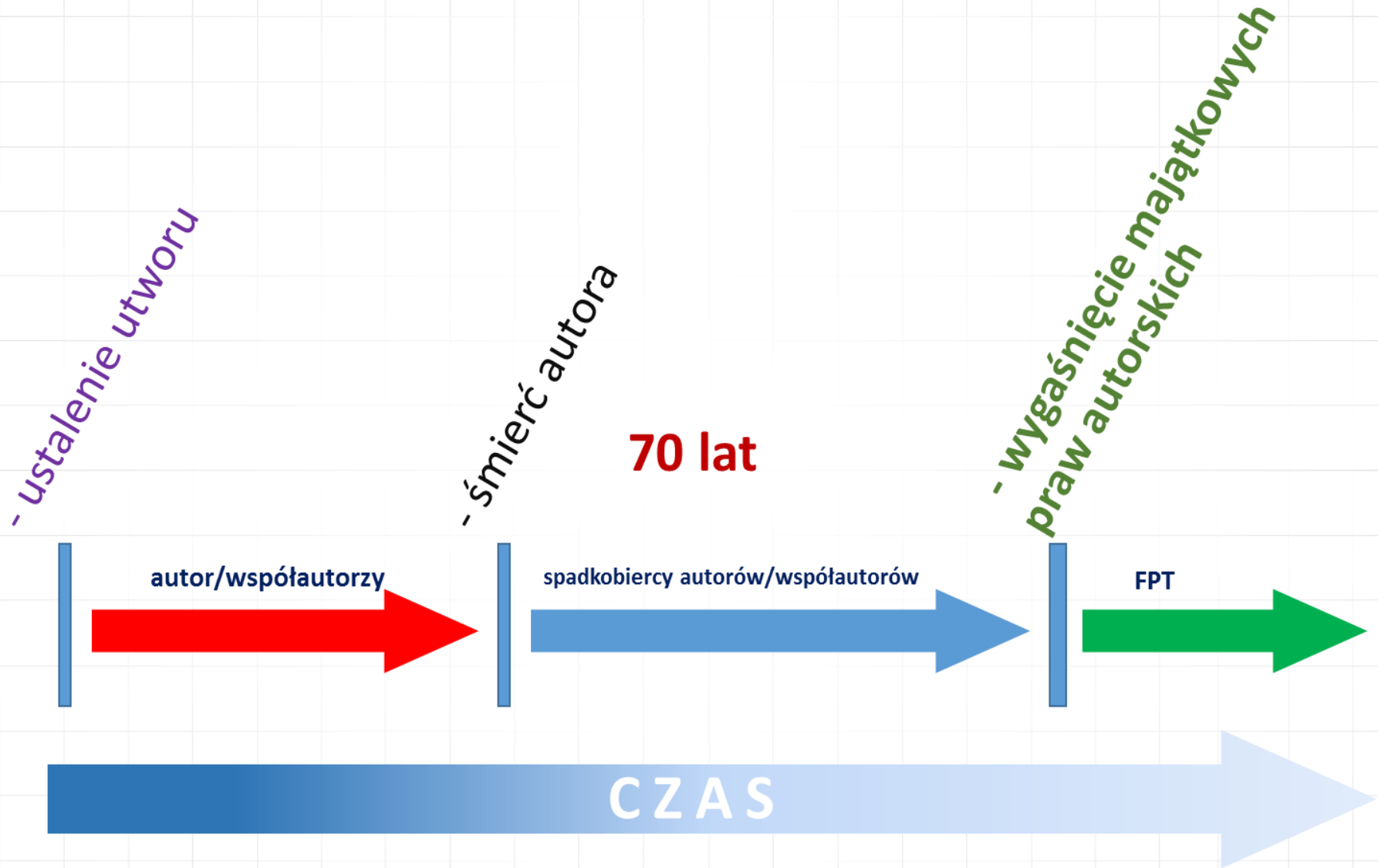
Czas ochronny

prawa osobiste
- nie wygasają

prawa majątkowe
- wygasają wraz z
upływem czasu
(domena publiczna)

Ogólny schemat wygaśnięcia praw autorskich

Skutek wygaśnięcia praw majątkowych

Prawa **przestają istnieć**, a osoba której przysługiwały **traci monopol** na eksploatację dzieła.

Każdy może korzystać z dzieła w sposób odpowiadający treści wygasłych praw, z zastrzeżeniem dalszego poszanowania praw osobistych (np. wskazywania autorstwa dzieła) oraz obowiązku opłat na Fundusz Pomocy Twórczej (FPT).

Czas trwania autorskich praw majątkowych

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem **lat siedemdziesięciu**:

1. od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych,
2. w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany - od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość,
3. w odniesieniu do utworu, do którego autorskie prawa majątkowe przysługują z mocy ustawy innej osobie niż twórca - od daty rozpowszechnienia utworu, a gdy utwór nie został rozpowszechniony - od daty jego ustalenia,
4. w odniesieniu do utworu audiowizualnego - od śmierci najpóźniej zmarłej z wymienionych osób: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów, kompozytora muzyki skomponowanej do utworu audiowizualnego.

Czas trwania autorskich praw majątkowych

Czas trwania autorskich praw majątkowych liczy się w latach pełnych następujących po roku, w którym nastąpiło zdarzenie, od którego zaczyna się bieg wyżej określonych terminów.

Prawa autorskie wygasają zawsze z końcem roku kalendarzowego.

1 stycznia

– nieformalny dzień domeny publicznej.

Tego dnia każdego roku kolejne utwory przechodzą do domeny publicznej, czyli zbioru utworów, z których korzystać można bez konieczności uzyskiwania zgody.

Przykład:

Jeśli twórca zmarł 12.05.1940 r., prawa do jego utworów wygasną z końcem 2010 r.

Czas trwania praw pokrewnych

Prawa majątkowe do **artystycznego wykonania** wygasają z upływem **pięćdziesięciu lat** następujących po roku, w którym artystyczne wykonanie ustalono. Jeżeli jednak w tym czasie nastąpiła publikacja utrwalenia tego wykonania lub jego publiczne odtworzenie, okres ochrony liczy się od tych zdarzeń, a gdy miały miejsce obydwa - od tego z nich, które miało miejsce wcześniej.

Prawa do **fonogramów i wideogramów** wygasają co do zasady z upływem **pięćdziesięciu lat** następujących po roku, w którym fonogram lub wideogram został sporządzony.

Prawo do **nadania programu** gaśnie z upływem **pięćdziesięciu lat** następujących po roku pierwszego nadania programu.

Czas trwania praw pokrewnych

Prawo do **pierwszego wydania** utworu, którego czas ochrony już wygasł gaśnie z upływem **dwudziestu pięciu** lat od daty pierwszej publikacji lub rozpowszechnienia.

Prawo do **wydania naukowego lub krytycznego** utworu, którego czas ochrony już wygasł gaśnie z upływem trzydziestu lat od daty publikacji.

Przejście autorskich praw majątkowych

- 1. W drodze dziedziczenia**
- 2. W drodze umowy.**

Dziedziczenie praw autorskich

1. Prawa i obowiązki majątkowe zmarłego przechodzą z chwilą jego śmierci na jedną lub kilka osób stosownie do przepisów kodeksu cywilnego.
2. Spadek otwiera się z chwilą śmierci spadkodawcy.
3. Spadkobierca nabywa spadek z chwilą otwarcia spadku.
4. Powołanie do spadku wynika z **ustawy** albo z **testamentu**.
5. Spadkobierca powinien legitymować się **prawomocnym postanowieniem sądu** o stwierdzeniu nabycia spadku lub **notarialnym aktem poświadczenia dziedziczenia**.

Dziedziczenie praw autorskich

Autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy.

UWAGA!

Nabywca autorskich praw majątkowych może też przenieść je na inne osoby.

Przejście autorskich praw majątkowych, to jest przekazanie innej osobie prawa do używania (korzystania z) utworu oraz „zarabianie na utworze” może odbyć się na podstawie:

- **umowy o przeniesienie autorskich praw majątkowych, albo**
- **umowy o korzystanie z utworu (licencja).**

Umowy z zakresu prawa autorskiego

Umowa dotycząca gotowego utworu a umowa dotycząca utworu mającego dopiero powstać

Z twórcami zawiera się najczęściej umowy o dzieło oraz o przeniesienie autorskich praw majątkowych. **Jest to jeden kontrakt typu „2 w 1”**, zawierający klauzule typowe dla umów o dzieło oraz klauzule prawnoautorskie.

W przypadku nabycia praw do gotowego już dzieła, np. scenariusza, wystarczy samo przeniesienie autorskich praw majątkowych lub licencja (dzieło jest już gotowe, więc nie ma potrzeby zamieszczać w umowie klauzul dotyczących jego wykonania).

Licencje Creative Commons (CC)

Licencje Creative Commons (CC) – zestaw licencji, na mocy których można udostępniać utwory objęte prawami autorskimi. Licencje te są tworzone i utrzymywane przez organizację Creative Commons.

Licencje Creative Commons pozwalają twórcom utworów zachować własne prawa i jednocześnie dzielić się swoją twórczością z innymi. Zasada „wszelkie prawa zastrzeżone” zostaje zastąpiona zasadą “pewne prawa zastrzeżone”.

Rodzaje licencji CC

Istnieją cztery warunki udostępniania utworów, z czego pierwszy pojawia się we wszystkich licencjach:

- ❶ Uznanie Autorstwa (ang. Attribution (BY)) zezwala się na kopiowanie, dystrybucję, wyświetlanie i użytkowanie dzieła i wszelkich jego pochodnych pod warunkiem umieszczenia informacji o twórcy.
- ❷ Użycie Niekommercyjne (ang. Noncommercial (NC)) zezwala się na kopiowanie, dystrybucję, wyświetlanie i użytkowanie dzieła i wszelkich jego pochodnych tylko w celach niekomercyjnych.
- ❸ Bez Utworów Zależnych (ang. No Derivative Works (ND)) zezwala się na kopiowanie, dystrybucję, wyświetlanie tylko dokładnych (dosłownych) kopii dzieła, niedozwolone jest jego zmienianie i tworzenie na jego bazie pochodnych.
- ❹ Na Tych Samych Warunkach (ang. Share Alike (SA)) zezwala się na kopiowanie, dystrybucję, wyświetlanie i użytkowanie pochodnych dzieł, pod warunkiem że będą one opublikowane na takiej samej licencji.

Warunki udzielania licencji CC

Sześć podstawowych licencji, stanowiących kombinacje tych warunków, to:

- Uznanie Autorstwa (CC-BY)
- Uznanie Autorstwa – Użycie Niekomercyjne (CC-BY-NC)
- Uznanie Autorstwa – Użycie Niekomercyjne – Na Tych Samych Warunkach (CC-BY-NC-SA)
- Uznanie Autorstwa – Użycie Niekomercyjne – Bez Utworów Zależnych (CC-BY-NC-ND)
- Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach (CC-BY-SA)
(jest to licencja najbardziej zbliżona do GNU FDL)
- Uznanie Autorstwa – Bez Utworów Zależnych (CC-BY-ND)

Wolne licencje CC

Zgodnie z Definicją Wolnych Dóbr Kultury tylko część licencji Creative Commons może być uznana za rzeczywiście wolne.

Są to:

- **CC-0**
- **CC-BY**
- **CC-BY-SA**

Pozostałe licencje Creative Commons są uważane za niezgodne z ideą pełnej otwartości zasobów.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY).
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Wolne licencje CC

**Zgodnie z Definicją Wolnych Dóbr Kultury tylko część licencji Creative Commons może być uznana za rzeczywiście wolne.
Są to:**

- **CC-0**
- **CC-BY**
- **CC-BY-SA**

Pozostałe licencje Creative Commons są uważane za niezgodne z ideą pełnej otwartości zasobów.

This work is licensed under the Creative Commons Attribution International License (CC BY).
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Wzór licencji CC

Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

This is a human-readable summary of (and not a substitute for) the [license](#).

[Disclaimer](#)

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following terms:

 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.

No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Share your work | Use & remix | What we do | Blog

Help us build a vibrant, collaborative global commons **Donate Now**

Choose which style of button you'd like on your webpage:

Here's a preview of how your license will appear on your site:

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](#).

Have your own website?

Copy the text below to your Web site to let your visitors know what license applies to your works.

```
<a rel="license" href="http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/"></a><br />This work is licensed under a <a rel="license" href="http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/">Creative Commons Attribution 4.0 International License</a>.
```

Select the contents of the box above and copy it. Or, have it [emailed to yourself](#). Need more help? [Read our tutorial](#).

 Support

Creative Commons is a non-profit organization.

Zapamiętaj co w umowie !!!

1. Prawidłowe oznaczenie stron umowy;
2. Prawidłowe oznaczenie przedmiotu umowy;
3. Pola eksploatacji (zakres przedmiotowy, czasowy, terytorialny);
4. Wynagrodzenie twórcy;
5. Terminy;
6. Odbiór dzieła;
7. Poufność;
8. Klauzule końcowe (np. właściwość miejscowa sądu).

Dziękuję za uwagę

Krzysztof Jamroziak